

6

La ora unu, Sigmund și Jung porniră în sus, pe Berggasse, spre Hotel Regina, ca s-o ia pe Emma Jung la masă. Emma avea douăzeci și patru de ani, era înaltă, mlădioasă ca o trestie, cu ochi pătrunzători și păr negru, lucios, despărțit printr-o cărare în partea stângă și ondulat într-o cută mare spre dreapta. Martha și Emma se plăcură din primul moment.

Sigmund îl așeză pe Jung la masă împreună cu cei șase copii ai lui, înconjurați de Martha, *Tante* Minna, mama lui Sigmund, Amalie, și sora lui, Dolfi, Rosa și soțul ei Heinrich Graf, din apartamentul de vizavi. Alexander veni împreună cu logodnica lui, Sophie Sabine Schreiber. Alexander, care împlinise patruzeci de ani și devenise singurul patron al companiei de transport, dăduse anunț pentru angajarea unei secretare. Tânăra Sophie Schreiber îmbina atât de armonios capacitatea de muncă și drăgălășenia, încât Alexander nu numai că o angajase, dar se pregătea acum să se însoare cu ea. Masa fusese extinsă la ambele capete și acoperea aproape toată lungimea sufrageriei.

Carl Jung avea un trup la fel de puternic ca și mintea. Îi plăcea enorm viața în aer liber și era îndrăgostit în mod special de iahting. Uneori se ducea până în capătul cel mai îndepărtat al lacului Zürich și își ridica acolo cortul, prin insule nelocuite. Îi fascina pe copiii familiei Freud, povestindu-și aventurile. Își scria manuscrisele în caiete-registru uriașe, în care picta și desena inițialele de la începutul fiecărei pagini, în maniera în care călugării medievali își orna mentau manuscrisele.

Arheologia fusese prima lui dragoste și continua să-l intereseze și în prezent. Însă în Elveția nu exista o catedră de arheologie, iar tânărul trebuia înainte de toate să-și câștige existența. Acum descoperirea, spre marea lui mulțumire, că cele două domenii de interes se intersectează. Tot ce se descoperise în legătură cu civilizațiile timpurii dezvăluia psihanalizei gândirea, zeii, religia, miturile, temerile, valorile comune.

— Toate acestea, observă Jung, ne dau posibilitatea să înțelegem mai bine psihicul omului modern.

Jung se dedica cu aceeași pasiune oricărui tip de muncă. Putea să petreacă ore în șir pictând un vis pe care îl avusese, considerând că astfel își cheltuise timpul cu folos. Uimit, Sigmund îl întrebă:

— Cum vă ajută pictura să interpretați visele?

— Nu încerc să controlez nici conținutul, nici forma picturii. Aceasta reprezintă o emanație spontană a inconștientului meu. După ce termin de pictat tabloul, îl studiez cu luare-aminte și aflu tot atât de multe lucruri despre conținutul latent al aceluia vis ca și cum l-aș citi scris în cuvinte. Există o sumedenie de imagini fantastice derivate din inconștient, care nu pot fi descrise în cuvinte. De aceea trebuie să folosim alte mijloace de comunicare, cele mai importante dintre acestea fiind desenul și pictura.

— Cum vă reîmprospătați sursele de inspirație, doctore Jung? îl întreabă Martha.

— Mă duc pe lacul Zürich, cât mai departe, ca să găsesc dune de nisip nestrăbătute de picior omenesc, îi răspunde Jung cu un zâmbet larg, și îmi petrec toată ziua căutând izvoarele ascunse, le dau drumul și sap canale între ele pentru o nouă rețea de apeeducte... În același timp, caut și izvoarele ascunse ale minții mele. Gândurile ies la suprafață reci și limpezi, din ascunzișul puțurilor subterane. Când mă întorc la birou, am în minte noi idei, teorii proaspete pe care le aștern imediat pe hârtie. Ador acel colț de lac uitat de lume, unde îmi dispăre orice inhibiție. Toate energiile mele refulate și seva creatoare încep să se reverse în liniștea smârcurilor și a insulițelor înconjurate de munții cu piscuri acoperite de zăpadă. Nu știu cât o să mai rămân la Burghölzli, poate numai un an sau doi, dar suficient încât să mă familiarizez cu toate problemele aceluia azil. Pentru mine, drumul acesta e oarecum înfundat. Profesorul Eugen Bleuler reprezintă cea mai mare autoritate din lume în materie de *dementia praecox* și este un administrator talentat. Cu siguranță că va fi director încă vreo treizeci de ani. Nu am nici un loc unde să mă duc...

— ...cu excepția celui alt capăt al lacului Zürich? îl întrerupse Sigmund zâmbitor.

— Exact! Am început să-mi înghebe o clientelă. După cum știți, soția mea dispune de o moștenire substanțială și dorește la fel de mult ca mine să ne construim o casă în partea de nord a acestui lac. Acolo voi putea practica medicina, scrie, picta și mă voi dedica unei activități creatoare.

— Și pacienții dumitale de la Zürich te vor urma?

— Așa sper. Există și bac, și tren. Ar însemna că sunt un doctor prost dacă pacienții mei nu ar fi dispuși să străbată acea mică distanță ca să ajungă la mine. Sunt singurul psihanalist care practică la Zürich.

Consider viața suficient de lungă ca să realizăm orice. Simt longevitatea în oase. De aceea pot să stau o zi întreagă pe un banc de nisip și să caut izvoare ascunse sau să pictez fanteziile văzute în vis.

După masă, cei doi bărbați porniră în sus pe Berggasse, apoi pe Währinger Strasse, ca Sigmund să-i arate Institutul de Fiziologie și clădirile principale ale spitalului Allgemeine Krankenhaus, inclusiv Turnul nebunilor, care fusese transformat în încăperi pentru surorile care locuiau în spital. Jung era cu un cap mai înalt decât Sigmund. În timp ce străbăteau curțile spitalului, spuse oarecum timid:

— Spre deosebire de dumneavoastră, eu nu am o metodă proprie. Aș putea defini analiza ca o „influență mutuală“. Poate că sunt mai mult artist și mai puțin tehnician profesionist, ca dumneavoastră. Citesc totul și încerc să învăț cât mai mult. Dar când sunt față în față cu un pacient, uit de toate și nu mă gândesc decât la suferința persoanei respective.

— Dar fără proceduri psihanalitice, ripostă cu blândețe Sigmund, nu suntem oare asemenea unor copii care încearcă să străbată o pădure deasă, fără busolă? Ai dori să vizitezi ceva în mod special la Viena?

— Care e cea mai veche clădire din oraș?

— Biserica Sf. Ruprecht, dar Catedrala Sf. Ștefan este mai interesantă. Prima biserică a fost clădită pe locul acela la mijlocul secolului XII. E foarte frumoasă, cu acoperiș din șindrilă colorată.

În timp ce străbăteau Schottengasse, Jung clătină din cap prefăcându-se speriat.

— De la vârsta de șase ani n-am mai intrat într-o biserică catolică fără să mă simt înspăimântat la culme și tulburat. O, aveam motive întemeiate. Odată am fost cu părinții la Arlesheim, de Paști, și mama mi-a spus: „Aceasta este o biserică catolică“. Am fost și speriat, și curios – protestanții elvețieni nu intră în biserici catolice. M-am smuls de lângă mama, am alergat spre biserică deschisă, am aruncat o privire rapidă spre altarul încărcat de flori, apoi m-am împiedicat pe trepte și în cădere m-am lovit cu bărbia de un fier. Rana sângera din abundență. Am țipat, i-am tulburat pe credincioși și am avut un oarecare sentiment de vinovăție, fiind convins că mi se aplicase o pedeapsă binemeritată.

Ultima slujbă de duminică se terminase de mult. În Catedrala Sf. Ștefan era cald și mirosea frumos a tămâie. Cei doi bărbați mergeau încet, braț la braț. Când ieșiră în lumina soarelui rece de martie, în

piața plină de *Einspännern* și *Fiakern*, cu caii care mâncau din sacii lor agățați pe după cap, Sigmund ridică privirea spre Carl Jung și îi spuse cu multă afecțiune:

— Nu-ți mai este frică? Nu-ți mai sângerează bărbia?

Jung râse din toată inima.

— Nu, m-ați făcut să mă simt în largul meu povestindu-mi atâtea lucruri interesante despre vitralii, despre sculpturi, fresce, morminte, mai ales că le-ați comparat cu cele văzute în Italia. Am avut astfel o perspectivă istorică. Încep să văd bisericile catolice cam așa cum le vedeți dumneavoastră: depozitare ale celor mai mari opere de artă produse de omenire.

Aruncă o privire piezișă spre Sigmund, apoi clipi șiret din ochi și adăugă:

— Nu e nostim că dumneavoastră, evreu get-beget, m-ați ajutat pe mine, calvinist provincial protestant, s-o înfrunt pe *mater ecclesiae* fără nici un sentiment de vinovăție? Dacă aceasta face parte din psihanaliza mea, vă mulțumesc, mult stimat domn profesor, că m-ați eliberat de temerile nejustificate și refulările din copilărie.

— Nu este oare aceasta cea mai sigură cale spre libertate – alungarea temerilor care ne-au dominat pe vremea când încă nu eram capabili să judecăm?

— Nu pot decât să fiu de acord, răspunse Carl Jung, devenind brusc serios. Tot pe vremea când aveam șase ani, mătușa mea m-a dus la Muzeul de Științe Naturale din Basel ca să ne uităm la animale. Am fost atât de fascinat, încât nu mă puteam desprinde din locul acela când a sunat clopoțelul de închidere. Ca urmare, am rămas închiși în clădirea principală. A trebuit să ieșim printr-o aripă laterală. Și acolo am văzut niște trupuri frumoase de oameni care nu purtau nimic altceva decât o frunză de viță. Îi priveam plin de admirație. Dar mătușa a țipat la mine: „Băiat dezgustător, închide ochii!“. Era la fel de indignată ca și cum ar fi fost târâtă cu de-a sila printr-o expoziție pornografică. S-a străduit din răputeri să mă convingă că trupul omenesc, mai ales zona organelor genitale, este urât și murdar. Niciodată n-am crezut că așa ceva poate fi adevărat, dar auzeam mereu vocea înspăimântată a mătușii: „Băiat dezgustător, închide ochii!“. Ei bine, domnule profesor Freud, dumneavoastră mi-ați deschis ochii și m-ați făcut să văd că zona organelor genitale nu a fost plasată în mod diabolic de Satana între intestinul subțire și coapsă, în timp ce Dumnezeu moțăia. Ori întregul corp omenesc, inclusiv

creierul, sufletul și organele de reproducere sunt creația măreață a lui Dumnezeu, ori totul nu este decât o structură murdară care trebuie rasă de pe fața frumoasă a pământului.

— Bravo! Ai o ușurință de exprimare demnă de invidiat. Acum explică-mi cum ghicești atât de multe dintre bolile pacienților dumitale.

— Terapia mea este mai mult activă decât receptivă, răspunse Jung, coborând panta de pe Berggasse. Mă interesează acțiunea care se poate declanșa în interiorul pacientului, acțiunea care îl va face să-și învingă problemele. Nici chiar la azil nu obișnuiesc să analizez prea detaliat fanteziile diurne ale pacienților suferind de *dementia praecox*, pentru a nu le da ocazia să le combată, să riposteze. Un tânăr care se căsătorise și avea serioase neînțelegeri cu soția avea următoarea fantezie: se aflau într-o zonă rece, lacul era înghețat, dar el nu știa să patineze, spre deosebire de logodnica sa. Băiatul stătea pe mal și se uita la ea, însă la un moment dat gheața s-a rupt și fata a căzut în apă. Aici se încheia visul. L-am admonestat imediat pe tânărul acela: „Ei bine, și ce ai făcut? Nu te-ai dus s-o salvezi? Ai stat acolo cu brațele încrucișate și ai lăsat-o să se înece?“. În felul acesta trebuie să reacționăm la asemenea fantezii, după câte mi se pare mie. Nu e de ajuns să te oprești la vis și să forțezi pătrunderea în interiorul lui. Îi ceri minții să facă pasul următor. Îți impui să intri în lac și s-o salvezi. În finalul fanteziei, acționezi asupra ei. Asta este terapia!

Se instalară în biroul de la parter, în camera din fund. Când discuția se înfierbânta și devenea prea agitată, se mutau în cabinetul de consultații, pentru că aveau nevoie de mai mult spațiu pentru o mișcare fizică în concordanță cu clocotul minții lor. Carl Jung avea o minte vastă și deschisă, pe măsura staturii sale. Jung spuse:

— Indiferent de dimensiunea efortului intelectual pe care și-l impun oamenii, eu sunt gata să le recunosc meritul și să-mi pun și eu mintea la contribuție ca să verific dacă există vreun element de adevăr. Știu că nu vă interesează spiritismul și parapsihologia, dar aș vrea să comunic cu lumea întreagă, nu numai cu un colțisor al ei. Când îmi tratez pacienții, îi las să-și exprime conținutul particular al gândirii pictând, scriind, desenând. În felul acesta, își descoperă simbolistica și își zugrăvesc clar propria patologie. La urma urmelor, știința este arta de a crea iluzii acceptabile. Îi ajutam pe pacienții noștri să-și alunge din minte nevrozele distructive și le înlocuim cu iluzii cu care pot să trăiască. Oare viața nu înseamnă să pictezi lumea în culori divine?

Sigmund se duse cu gândul la Wilhelm Fliess, la puterea lui de convingere aproape hipnotică, însă față de Carl Jung avea alte sentimente. Fliess nu suporta critica, dar lui Jung trebuia să-i vorbești cu toată onestitatea. Sigmund se simțea liber să-l contrazică, să poarte o dispută cu el, să exprime păreri divergente.

— Iartă-mă, *Herr Doktor*, că nu vreau să discutăm prea mult despre religie, spuse Sigmund. Este însă importantă în măsura în care a contribuit la modelarea credințelor și fanteziilor noastre. Istoria religiei este istoria unor oameni înspăimântați, care au încercat să-și pună un acoperiș deasupra capului ca să se apere de întuneric, de spaimele și primejdiile necunoscutului. De aceea l-a inventat omul pe Dumnezeu. Și câți dumnezei au fost plâsmuiți de-a lungul mileniilor? Sute? Poate chiar mii? Fiecare cu alt nume, cu altă formă, cu altă fire și alte puteri. Trebuie să recunoaștem că religia ne poate spune foarte multe despre starea actuală a psihicului uman, dar n-am găsit nici o modalitate de a utiliza religia ca terapie, făcând abstracție de cazul femeii care a vrut să citească Sfânta Scriptură împreună cu dumneata!

Carl Jung rumegă această informație în tăcere, dar la sfârșit clătină din cap și spuse:

— Omul sălășluiește în propriul său vis, în care este executat în repetate rânduri prin spânzurare. După fiecare moarte, vocea strigă: „Acalmia crește!“. Ce folosim ca protecție? În ce mă privește, în mine există un nebun mistic care s-a dovedit mai puternic decât știința mea. Am adeseori un vis care îmi produce multă fericire: sunt singurul om care a mai rămas pe pământ, în jurul meu domnește o liniște cosmică, iar eu râd ca un erou homeric.

Sigmund zâmbi cu indulgență, apoi spuse:

— Îmi amintesc de câteva rânduri dintr-una din scrisorile duminicale. „Nimeni nu poate scăpa de suferință. Cel mai bun lucru pe care îl putem face este să evităm să suferim orbește“. Dar nu există nici o modalitate de a înțelege anormalul și de a trata cum se cuvine un pacient, până când nu reușim să înțelegem foarte bine care sunt limitele normalului în natura umană, cât de adânc sunt îngropate instinctele noastre, care din ele sunt constructive și care distructive și de ce anume are nevoie o ființă omenească pentru a-și menține echilibrul într-o lume dominată de lăcomie, invidie, gelozie, ură, amărăciune, deziluzii, josnicie și dorința de distrugere. Cum îl ajutăm pe om să se împace cu nefericirea normală, omenească? Explicându-i